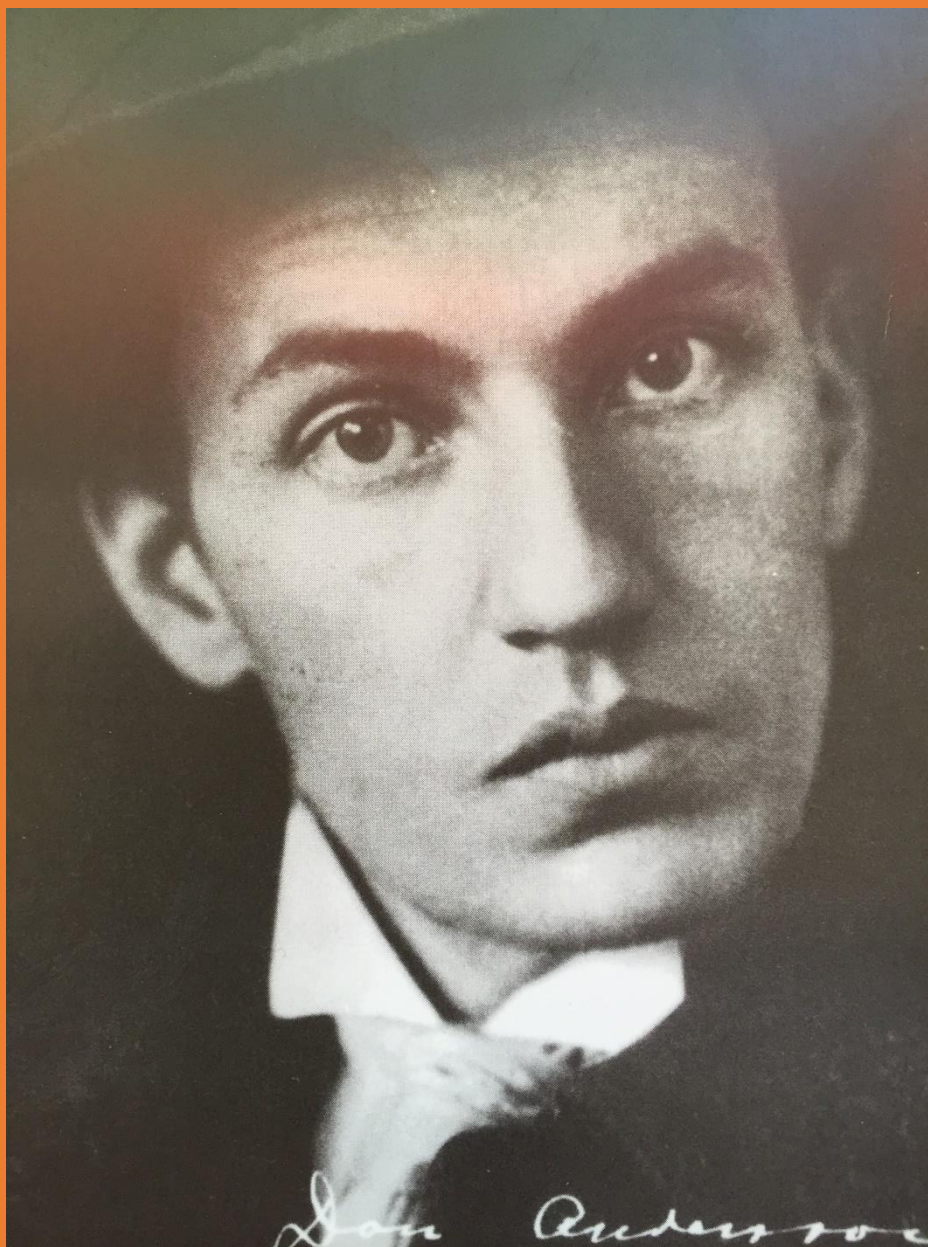

DAN ANDERSSON SÄLLSKAPETS MEDLEMSTIDNING -
NUMMER 41, MAJ 2020

PÅ FÄRDVÄGARNA

Dan Andersson priset 2020 – möt pristagarna

Dan Andersson-veckan är INSTÄLLD!

Om det okända – folktro i finnmarken

Kallelse till årsmöte

Kära Dan Andersson-vän!

Minnesåret för Dan Andersson kunde ha fått en bättre start, men alla vet ju vad som gäller i dessa underliga virustider. Dan Andersson-veckan är inställd i år, trist nog. Programmet var färdigt, och finns med i tidningen. Vi hoppas att de flesta program-punkterna kan genomföras 2021.

Vårträffen i maj var vi tvungna ställa in. Alla berörda är underrättade. Styrelsen hoppas på en höstträff, men det förutsätter att Folkhälsomyndighetens restriktioner lättas.

Vår ordförande Ylva Sellin-Isaksson har tyvärr valt att avsluta sitt arbete i styrelsen. Vi i styrelsen beklagar detta väldigt mycket. Ylva började arbeta som kultursekreterare i Ludvika kommun 1999 och har sedan dess alltid varit mycket intresserad av Dan Andersson. Hon jobbade under många år som ansvarig för Dan Anderssonveckan och drev hårt att få även unga människor intresserade av Dans diktning. Ylva har gjort ett jättejobb i sällskapet. Tack Ylva för alla de år som varit.

Trots att det inte blir någon vecka så kommer Dan Anderssonpriset och Gundepriset att delas ut. Årets pristagare presenteras i detta nummer av *På Färdvägarna*. Vi planerar också för en digital presentation i samarbete med Falukuriren.

Sällskapets årsmöte kommer att genomföras som planerat lördag den 1 augusti kl 10.00. Men inte traditionellt på Tattarfallet, utan digitalt. Se kallelsen på sidan 12.

Dan Anderssonmuseet har haft stängt sedan mitten av mars, men vi kommer att hålla öppet i juli-augusti.

Under minnesåret har undertecknad fått ekonomiskt stöd från kommunen för att intressera barn och unga för Dan Anderssons diktning och tiden han levde i genom att arbeta med olika konstnärliga uttrycksmedel. Till arbetsgruppen har knutits Maria Norgren, skådespelare, Boel Werner illustratör, Inga Hjolman skulptör, Åsa Hedberg ateljérista, en musiker och jag själv som bildpedagog. Tyvärr har arbetet inte kunnat starta än pga rådande omständigheter, men året är inte slut. Allt ska utmynna i en utställning och någon slags performance.

Ett annat program som ställts in är världspremiären på VILDMARKSPOETEN, Anders

Emilssons nyskrivna opera om Dan Andersson med libretto av Daniel Viklund. Premiären i Skifsladan i Dala-Järna flyttas till midsommaren 2021.

Till slut vill jag önska er alla en bra fortsättning på detta minnesår och hoppas att slutet bli bättre än början.

*Gigi Karlestedt, vice ordförande i
Dan Andersson-sällskapet*

PÅ FÄRDVÄGARNA

På färdvägarna är Dan Andersson-sällskapets medlemstidning. Den utkommer tre gånger om året. Pappersupplaga 650 ex. Medlemstidningen *På färdvägarna* finns även i digitalt format.

Redaktör, grafisk formgivning och redigering: Per Erik Kaj, kassör i Dan Andersson Sällskapet: per-erik@kaj.se. ISSN 1652-1986.

E-POST

Meddela oss din e-postadress så får du tidningen *På färdvägarna* digitalt och snabbt. Kontakta Dan Andersson Museum eller sällskapets sekreterare: tommy.brolin@gmail.com.

KONTAKT

Dan Andersson Museum
Engelbrektsgatan 8
7761 30 Ludvika
0240-100 16
danmuseet@gmail.com
dansallskapet.hemsida24.se
facebook.com/danasallskap

INNEHÅLL

Ledare.....	2
Gunde Johansson-priset.....	3
Om det okända.....	3-4, 8-9
DA-priset 2020	5
Minnesgåva	5
Dan Andersson-veckan 2020 INSTÄLLD! ...	6-7
Ny Dan Andersson-biografi	9
Projekt för nytt museum	10-11
Dags betala medlesavgiften	11
Sällskapets årsmöte	12
Öppet på museet i sommar.....	12

Per Saxholm får Gunde Johansson-priset 2020

2020 års Gunde Johansson-pristagare är Per Saxholm. Han är präst i Filipstad och bor i Karlskoga. Han har spelat med Gunde Johansson och Gunnar Turesson och han var officiant vid Gunde Johanssons begravning.

"Per Saxholm är en berättare som hämtat sin mun från gubbar och gummor i stugorna i Gåsborn, Rämmen och Filipstad och sin fiol och sitt bälgspel från spelmännen på vedbacken. Han vandrar i Gundes fotspår, fångar upp hans evangelium och för det vidare."

"...det är något bakom stjärnor"

om vårt behov av det okända

av Georg Hahne

*Omkring tiggarn från Luossa satt allt folket i en ring,
och vid lägerelden hörde de hans sång.*

*Och om bettlare och vägmän och om underbara ting
och om sin längtan sjöng han hela natten lång:*

*Det är något bortom bergen, bortom blommorna och
sången,*

det är något bakom stjärnor, bakom heta hjärtat mitt.

Allt strålar samman mot det okända i Dan Anderssons mest kända dikt. Den har satt djupa spår i svenska folkets hjärtan och har tonsatts och sjungits av generationer.

Nu påminns vi om att det i år är etthundra år sedan Dan Andersson omkom på Hotell Hellman i Klarakvarteren i Stockholm. Hotellpersonalen hade desinficerat rummet mot ohyra med vätecyanid, men glömt bort att vädra sängkläderna.

De tragiska omständigheterna gjorde i ett enda slag den unge skalden till rikskändis.

Under sitt korta liv kom han att skapa något av det bästa inom svensk lyrik och litteratur. Idag räknas "Svarta Ballader" till ett av mästerverken.

Döden är ett vanligt motiv i Dan Anderssons diktning. Men han var livet själv. Han älskade livet, men avskydde det också. För honom, i likhet med Baudelaire, var livet en helhet av kropp och själ, av livskamp och längtan. Han var en sökare och gick inte att fogas in i någon särskild religiös fålla, men till slut kom han fram till ett slags panteism – till tron på alltings delaktighet i världsallettet.

Kanske trodde han på själavandringen, reinkarnationen!? Han drömde om att "en gång få komma tillbaka till jorden och gå omkring och spela och sjunga igen."

Dan Andersson växer upp och lever i en fattig bygd i Bergslagens finnmark med religiösa strömningar, fylld av vidskepelser, sägner, folkliga sedvänjor, trolldom och magi.

*Smöjtallen i närheten av Luossa-stugan.
Här florerade gammal folktro. Barn med
engelska sjukan drogs igenom hålligheten,
där två tallar vuxit ihop, och kunde
förhoppningsvis botas.*

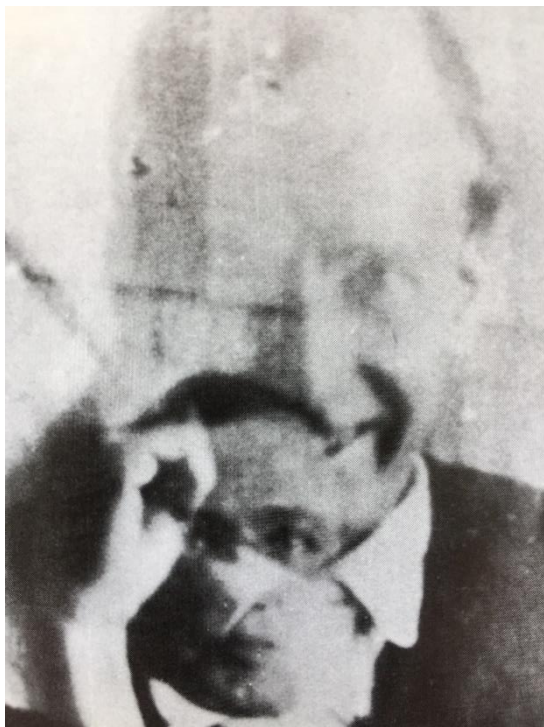
Foto: Georg Hahne

De tre F: en Fattigdomen, Frälsningen och Främlingskapet blir centrala delar i hans författarskap.

Den finska koloniseringen i slutet av 1500-talet och början av 1600-talet har satt sin prägel med svedjebruk och kolning i dessa vidsträckta kronoskogar. Här röjer man och bryter ny mark.

Vidskepelse och svart magi har sin makt över människorna i finnmarken. Vissa människor står i nära förbund med djävulen. Skogsfinnarna är kända för sin trollkunnighet. De har ingenting emot det ryktet. Då får de vara i fred för svenskarna.

I finnmarken ligger skogen mörk och trolsk, hotfull och fientlig. Övernaturliga väsen, troll och jättar lurpassar i skrymslen och bakom mossiga stenbumlingar. Det finns olika andar, jordandar, skogsandar och vattenandar som måste respekteras. Och folktron är stark i bygden.

Dan Andersson på dubbelexponering av Karl Läärka

Kontrakt med djävulen

Medicinmän, trollkarlar eller kuckelgubbar står i förbund med andarna och har skrivit kontrakt med djävulen signerat med blod från vänstra lillfingret. De kan komma i kontakt med de döda och har förstås en stark social status.

I novellsamlingen "Det kallas vidskepelse", som är den mest "finska" och inte liknar någon annan av Dan Anderssons böcker, beskriver han den utom-sinnliga världen i finnmarken.

Runt trollkarlen Karigo rör sig författarens alter ego Olle, och hans farmor den fascinerande Anna Stina Knas och hennes man Anders Ersson som dog av slaganfall 1858, endast 43 år gammal.

"Detta var den gamla bygdens, gårdens och husens själ, och detta vara själen av dessa som levat och dött här. De kommo ofta hit och talade med tingens själ om det gamla.

Karigo hade sett dem, och Olle själv hade en gång sett gamla Knas, soldaten som varit död i femton år nu, stå vid stalldörren och le mot Olle, som var ett barn då och lekte mjölnare vid ett par stora, spruckna kvarnstenar på gården.

Hans hår var som en imma av vitt och ögonen spelade muntert ut ur de djupa hålorna, och så försvann han, och när Olle beskrev det för Anna, farmodern, sa hon att det var säkert mannen hennes.

Så var det – ibland kommo de dödas andar igen, och så var det inte bara deras andar, utan den stora anden, alltings själ, som var i vinden och viskade i gräset och fanns överallt, ända bort till stjärnorna!"

Dan Anderssons far Adolf tror på dessa övernaturliga ting. Dan själv är skeptisk. Men han förnekar inte magin ur en strikt rationell vetenskaplig synvinkel. Under sitt arbete i skogen och med kolmilor och många nätter under bar himmel, har han känt av de okända makterna.

Trollkarlen Karigo fjärrskådar i brännvin och vatten, ser syner och andar och har kontakt med de döda. Hans egentliga namn är Nybo-Kalle eller Karl Pettersson och han är en gammal vän till Dan Anderssons familj. Till undergöraren Nybo-Kalle vallfärdar folk från hela landet, ja, även från våra grannländer. Han är en rikskändis och utanför hans stuga kan många tålmodigt vänta i veckor för att få komma in till honom.

Folktro och vidskepelse behåller länge sitt grepp över människorna. Innan barnen blivit döpta anses det viktigt att man vakar över dem så att de inte blir bortbytta. Om det försummas eller den lille blir sjuk eller bräcklig, så tror man att någon trollgubbe varit framme och lagt dit sitt eget barn istället, en så kallad byting.

Och vidskepelsen slår över även på djuren. Otto Blixt, finnmarkens store folklivsforskare, har beskrivit hur man använder sig av kloka gubbar och gummor för att bota sjuka husdjur eller ta reda på vilken elak-sinnad person som hade skrämt ens häst.

Forts på sid 8

Mats Hansson får Dan Andersson-priset 2020

Poeten Mats Hansson får årets Dan Andersson-pris. **"Med ordknäppt språk får han vardagligheter att lyfta och skapa metaforer som blickar in i livets stora gåtor."**

Mats Hansson har en fil kand med litteraturvetenskap som huvudämne och har bland annat jobbat som fritidspedagog i skolan, chef inom omsorgen och på Kungl. Bibliotekets tidningssektion med retrospektivt arbete.

Mats Hansson har ett förflutet som slaktare och charkuterist och har gått den långa vägen från konsten att göra en förstklassig falukorv till att avhandla och genomlysas Stig Dagerman.

Förekommer i tidningar, tidskrifter och antologier som poet och skribent.

Hansson har vunnit en handfull mindre lyrikpriser och gav 2015 ut diktsamlingen SVART KAFFE som han tillägnar sin avlidna fru. Jobbar nu bl a med en diktsamling, "Korta rader" som beräknas vara färdig under hösten 2020.

Italiensk tomatsås

allt går fel
det smakar inte
italiensk tomatsås
skottar mig fram
till inskriptionen
ber om hjälp
hur gör man
vitt vin, vitlök?
allt är stilla
tänder gravljuset
strida tårar
jag frågar försiktigt
vad fattas?
du viskar svagt
timjan eller färsk basilika

VANDRINGAR

I
Obygdens vattenpump
törstar efter vatten
tittar långt efter människan
II
Trädets rötter
skogens hårddisk
sväljer vatten och information
skuggar mänsklighetens öde
III
Upptampade stigar
mänsklighetens ärr
IV
Björken, helgad åt Freja,
rodnar i svartvitt

Sorgehund

Sorgen är skrupelfri, kunde få bita mig i benet
någon arg hund, en sorgeshund
som bara utför sitt ärende
biter till ett öppet sår, som får blöda
och sedan läka och glömmas
Istället kommer demonerna, små och tärande
anfaller utan förvarning, osynliga punkterar livsluften från insidan
Tömmer själen på det goda livet
förlorar sig aldrig ur minnet

Minnesgåva till Dan Andersson-sällskapet

Sällskapet har mottagit en minnesgåva till minne av Hans Carlsson, från hans släktingar. Hans var med i Saxdalens manskör sedan 1986. Han ställde alltid upp på varenda repetition och konsert och de senaste åren sjöng han soloroller.

När Rotary hade Sverigemöte i Ludvika var landshövdingen inbjuden till mötet liksom Saxdalens manskör som stod för underhållningen. Hans Karlsson sjöng solo i Omkring tiggaren från Luossa och landshövdingen gillade rösten mycket och undrade varför hon inte sett eller hört detta tidigare.

Styrelsen tackar för bidraget till vårt arbete

DAN ANDERSSON-VECKAN 25 juli-1 augusti 2020 inställd!

På grund av coronapandemin blir det ingen Dan Andersson-vecka minnesåret 2020. Det pågår ett arbete för att eventuellt kunna sända några konserter digitalt, men ännu är inget klart.

Dan Anderssonveckan planerades innehålla mer än 30 program runt om i Ludvika, Grangärdebygden och finnmarken. Några få utomhusprogram kan komma att genomföras trots allt. Förhoppningsvis kan de flesta i stället genomföras 2021.

Dan Andersson-museet håller öppet

Dan Andersson-museet på Engelbrektsgatan i Ludvika håller öppet måndag-torsdag 10-15, fredag-lördag 11-14 under veckorna 27-32, 1 juli - 7 augusti. Entré 40 kr.

Årsmötet kommer att genomföras

Dan Andersson-sällskapets årsmöte kommer att genomföras som planerat den 1 augusti. Se kallelse på sidan 12 i detta nummer av tidningen.

Lördag 25 juli

Invigning

Invigningstal av skådespelaren Maria Norgren. Musikteatergruppen Pajso. Utdelning av Paljaka-priset till minne av Dan Andersson. Ludvika gammelmård 13.00-14.30.

Visfestivalen Kontraband

En helkväll vid Väsmanstrand med några av landets främsta visartister. 17.00 till midnatt.

Finngammelmården i Skattlösberg

Guidade visningar 27-31 juli kl. 12.00-16.00. Birgitta Pettersson, Skattlösberg, ställer ut. Friluftsgudstjänst i Dan Anderssons anda söndag kl 11.00.

Söndag 26 juli

Barnens dag

Disponentparken i Grängesberg kl 12.00-16.00.

Helgdagskväll vid timmerkojan

Ett sångspel av och med Sällskapets Mångskör. Kolbullar med fläsk, kaffe med dopp och kakor finns att köpa. Utomhusprogram i Skattlösberg kl 15.00.

Sofia Karlsson

Äveningsgruva i Tuna Hasselkl 17.00. En världsuniversum i guldvalsen.

Dan Andersson-sällskapets afton

Brunnsviks folkhögskola kl 18.00. Utdelning av Gunde Johansson-priset. Författarbesök av **Aino Trosell** om sin nya roman Gränsmark, ett nutida Dan Anderssonland. Musikprogram med **Per Saxholm** och förra årets pristagare **Anders Norudde**.

Måndag 27 juli

Djupdykning i arkivet i Rikkenstorp.

Nils Holm visat visan i Grängesberg Dan Andersson-veckan kl 10.00-11.30.

Parlingdagen

Säfsnäs Hembygdsgård 13.00-15.30. Sång, musik, tal och utdelning av Parlingpriset.

Pajso

Jag hörde en sång på en stjärna en gång – Musikteatergruppen Pajso hedrar 100-årsminnet av Dan Anderssons död. 27-30 Juli 17.00. Gamla Stugan i Gonäs. Endast förbokning.

Bergslagens Sång

Flera Bergslagsdiktare i ord och ton. Körsång, solosång, allsång i en av norra Europas bästa konsertlokaler. Cassels 18.00.

Preliminärt kommer Aino Trosell till Brunnsvik i oktober för att berätta om sin roman Gränsmark. Håll utkik på vår hemsida och/eller facebook.

Tisdag 28 juli

Dan Andersson-dag

Bystugan i finnmarksbyn Gänsen 11.00-15.00. 80 kr.

Sommarjazzkonsert

Kjell Berglunds trio. Stipendieutdelning. Ludvika Gammelgård kl 12.00.

I Dan Anderssons fotspår - på Brunnsvik!

Rundvandring på Gamla Brunnsvik med visor och historiska vingslag. 28 o 29 Juli 15:00.

Konstnärssamtal

Samtal med konstnären Svante Rydberg. Galleri Creatio, Iviken. Kl 18.00.

Finnmarkens Wallmans Salonger!

I Vårdshuset Kaggens unika miljö. Tvårätters supé och Dan Andersson-tolkarna Vandringsmän. Björnhytan 28 o 29 juli 18.00-20.00.

Vägröksdans

Abborrbergs byalag bjuder upp till gammaldans dans i vägröken. Spelmän från bygden och utvärderande av Ellinor Brolin. Abborrbergs handelsbod 19.00.

Onsdag 29 juli

Kulturfrukost med Stina Ekblad

Stina Ekblad läser dikter. Anne Wallman spelar fiol och Grangärdsbygdens kulturförenings ordförande serverar frukost. Hembygdsgården i Sjömansjö kl 9.00.

Mitt i backen på Dan

Musik med Annacarin Ödling Ohlsson och Stefan Ohlsson, prov på smide och visning av vattendrivna räckhammare. Gravendal 11.00-17.00.

Finnmarken 400 år

Savolax, finska maträtter och trivsel vid lägerelden. Finngammelgården Skattlösberg 17.00-19.00.

Nattcafé

Björn Hedén och Marketta Franssila utan fallskärm och munskydd sjunger tills stjärnorna lyser i sommarnatten. Storstugan Brunnsvik 21.00.

Torsdag 30 juli

Lunchmusik på Tuvatorp

Anders Gustavsson & Lotta Steinholtz Gustavsson. Konstnärshemmet Tuvatorp i Norrbo 11.00-13.00.

En eftermiddag om Dan Andersson

Dan Anderssons myter, kloka gubben Nybo-Kalles dekokter. Berättarprogram om mirakel i finnmarken. Nyhammars Folkets Hus 12.30-16.30.

Konsert med Midnattsorkestern

Melankoli, skogs- och stadsromantik, längtansfulla melodier och sväng i Grangärde kyrka 19.00.

Fredag 31 juli

Finnmarksvandring

8 km lång och krävande vandring från finnmarksgården Rikkenstorp 9.15-11.15.

Lucas Stark och Alm-Nils Ersson

Visor med Lucas Stark tillsammans med riksspelsmannen Alm-Nils Ersson i ett sällsynt framträdande vid Bräntjärnstorpet kl 15.00.

Humoristen Dan Andersson

KG Malm och Mika Olavi har djupdykt i Dan Anderssons svarta. Räfnäsgården 12.00-15.00.

Knallis Mila, Gruvskogen

Traditionell kolmila vid Olsjön i finnmarken. Musikprogram med Stiko Per Larsson och Willys Washroom 21.00-00.00.

Timo sjunger Ted Gärdestad

Sångaren, entertainern och komikern Timo Räisänen med Dalasinfoniettan och eget band. Cassels 18.00.

Lördag 1 augusti

Dan Anderssonsällskapets årsmöte

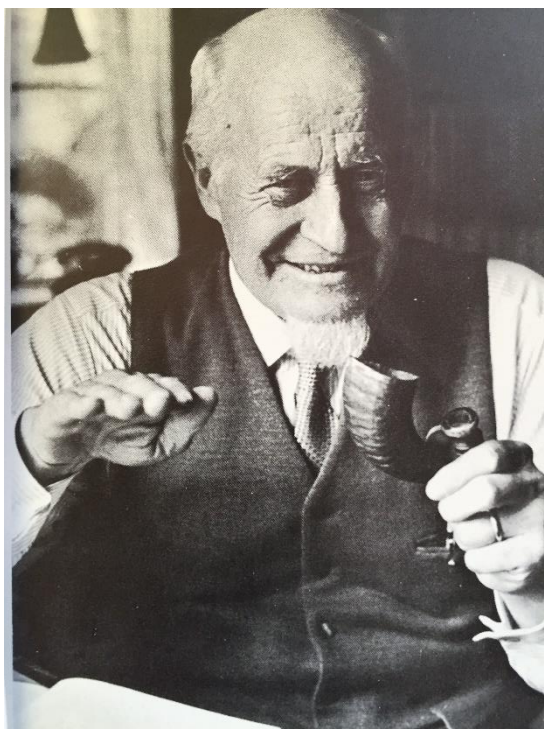
Dan Anderssonsällskapets årsmöte. Musikprogram med folkmusikgruppen Drombska. Tattarfallet, Skattlösberg 10.00-13.30. Fika och enkel lunch.

Luossafesten

Utdelning av Dan Andersson-priset. Musik med Pär Sörman, Jimmy Tingstedt och Boel Nihlman. Luossastugan i Skattlösberg 14.00-16.30.

Samling vid lägerelden

Veckan avslutas vid lägerelden på Tattarfallet i Skattlösberg kl 17.00. Ta med ditt instrument, läs en dikt eller bara sitt vid elden medan sommarkvällen övergår i natt.

Folklivsforskaren Otto Blixt (1904-1971) med trollkarlen Vittjärns-Kalles trollhorn i handen. För att ge hornet rätt kraft måste det vara fyllt med jord som hämtats från kyrkogården en torsdagsnatt vid fullmåne. Dessutom innehålla likrester efter en död människa. En harsvans tjänstgjorde som lock för hornet.

Foto: Henry Eriksson.

”För att skydda stallet mot avundsjuka, onda och elaka grannars eventuella skadegörelse mot hästar och fålar lade man ned stål och kvicksilver i tröskeln, gjorde kors ovanför dörrens insida osv.

Det fanns ett sätt att skydda sig när man var ute och åkte med hästen och det var att vända grimman avig på hästen och låta den sitta så hela dagen. Ingen kunde skrämma en häst som hade grimman avig på sig.”

Kontakten med bygdens gamla är nödvändig för Dan Andersson. Han antecknar flitigt vad han får höra från de äldre finnmarsborna. Men ibland krävs det tålamod.

Berättelser

”Ber du en finnmarsbo berätta så berättar han inget, han blir tyst och trumpen och tvär istället. Men slår du dig ner, dricker hans sotiga kaffe, röker en pipa kavtobak som han, då börjar han nog berätta. Ty han är en historiker och siare och profet och trollkarl och gud vet allt”, konstaterar Dan Andersson.

Från äldsta tid och inom många skilda kulturer har det berättats om fenomen, som tycks stå utanför vår vanliga erfarenhetsvärld och som vittnar om övernaturliga krafter och egenskaper.

I början av 1960-talet ansåg professor Harald Schjelderup, en av de mest namnkunniga forskarna inom nordisk psykologi, att det fanns sakligt goda skäl för påståendet att ”människan är något mer än det medvetna och förmedvetna plus drifterna plus det förträngda. Hon har möjlighet att nå kontakt med en verklighet som har en helt annan relation till tid och rum än vår vanliga sinnevärld.” I sin uppmärksammade bok ”Den dolda människan” behandlar han de parapsykologiska fenomenen i ”På gränsen till det okända.”

Lars Gyllensten tolkar det i *Lotus i Hades*: ”Det måste finnas något att säga, som jag ännu inte har upptäckt. Jag lyssnar – någon lyssnar bakom mina ord – en störning, en oro i muren.”

I Niklas Natt och Dags succéroman 1794 berättas om seanser i de finare salongerna. ”Varje kväll håller man seanser. Magnetister, spiritister, klärvoajanter, alla är de välkomna till slottet efter mörkrets inbrott. Ska landet styras från hinsidan, lovas det allas vår undergång, säger de gamla, ty de döda är avundsjuka på de levande och vill inget hellre än deras sällskap.”

Det övernaturliga

Och så är det än idag. Mer än var tredje svensk tror på övernaturliga händelser. Det visar en undersökning från föreningen Vetenskap och folkbildning och Demoskop.

Författaren och journalisten Magnus Västerbro har hävdat att tjugo procent av svenskarna tror på spöken. Och aldrig tidigare har så många medier i TV-serier undersökt hemsökta hus som i dag. Programmen är sensationella och uppseendeväckande.

Vad är det som får människor att tro på övernaturliga fenomen och vad är det som får folk att faktiskt se spöken? Är det ett samspel med inslag av bedrägeri, missuppfattning eller kollektiva hallucinationer? Finns det något i människans själ som överlever döden? Finns det en utomsinnlig förbindelse mellan människorna och möjligen mellan levande och döda?

Efter nya intressanta rön stänger vetenskapen numera inte heller några dörrar. Det omedvetnas psykologi har blivit empirisk vetenskap. Den grundläggande teorin är alltså att man med hjälp av medier kan nå kontakt med andevärlden och kommunicera med avlidna.

Gemensam beteckning för dessa fenomen är parapsykologiska. Paranormal kommer från grekiskan och betyder ”vid sidan om”-fenomen utanför vår vanliga erfarenhetsvärld. En annan benämning är ”sensorisk perception” populärt förkortat till ESP. ESP-forskningen avslöjar att människan är mer problematisk än de flesta

psykologer räknar med. Den visar på egenskaper som telepati och klärvoajans.

Även om medierna idag dyker upp i ett stort antal, så tvekar många om den klärvoajanta förmågan. Rosalind Heywood konstaterar i sin bok "Sjätte sinnet" att "det stora mediet är sällsyntare än den store konstnären och vi får vara verkligt glada om det dyker upp ett halvt dussin under loppet av ett århundrade."

Forskarna har också kommit fram till att det finns ett litet antal människor som har förmåga att skaffa sig kunskap om vad som tilldrar sig i andra människors hjärnor eller i yttervärlden och då med hjälp av medel som ännu så länge inte fullt ut har inringats av vetenskapen.

Trollkarlarna och kuckelgubbarna i finnmarken kände till hur sjukdomar och krämpor skulle bekämpas. I den här trakten i Bergslagens finnmark fanns det över trehundra botemedel mot olika krämpor. Att till exempel rista in ordet "fransos" i en tall var ett gammalt beprövat knep. Nästan alla sjukdomar kunde då betvingas. Dock inte avundsjukan, som tydligen redan då ansågs höra till de svårartade.

Att ställa diagnoser i vår komplicerade värld är väl heller inte så enkelt. Skulle en nutida läkare klara av Skog-Albins krämpor? "Jag har ont i huvu å magen å int ä ja nå bra själv heller!"

I "Det kallas vidskepelse" skildrar Dan Andersson hur trollkarlen Karigo arbetar:

"Karigos kammarfönster gnistrade i det sjunkande ljuset borta kring Ramnåsen. Olle skulle dit för att se spöken och trolldom i natt. Han brukade hjälpa Karigo att blanda medicin av örter. Karigo var obildad och kanske dum, tänkte han, men han hade respekt för Karigo. Han hade inte haft det för ett år sedan, men då hände det. En liten flicka hade legat till sängs i många år i svår värk. Karigo hade sett på den sjuka och tittat i ett brännvinsglas och ingenting sagt på en lång stund.

Han tycktes kämpa med något invärtes, han skakade i hela kroppen och svetten bröt ut på hans ärriga panna, men då, just då, började plågorna släppa. Hu, han mindes, hur Karigo satt och lät båda händerna hänga, till de voro fulla av blod och röda som köttklubbor, och hur hans röst arbetade, så att han miste talförmågan. – Men tösen blev frisk, och när doktorn hörde det, sa han: "Hypnotism."

Hypnos, trolldom eller magi? Nja, med vetenskapens ständiga frammarsch och utvecklingen inom den moderna hjärnforskningen kan de magiska egenskaperna numera förklaras som placeboeffekter.

Magin mäts i medicinska termer. När hjärnan hela tiden arbetar med att förutse framtiden förväntar vi oss något positivt eller negativt och det ger reaktioner i kroppen. Hjärnan skapar bilder, förbereder oss på vad som ska hända och det handlar om vår överlevnad.

Det är alltså vad det hela går ut på; att tron kan försätta berg. Och i ödemarken kunde förmodligen intensiva suggestioner ofta verka i läkande riktning.

Dan Andersson var en sökare och han ställde många och svåra frågor om livet – och om döden. En del av dem besvarade han själv.

*En hemlighet är allt vårt liv:
en insekt surrar där åskan slog,
och barnen leka i gräset
där mor av förskräckelse dog.*

*Men aldrig än jag en hemlighet sport
så svår att lära sig hel,
som att älska den, som mig illa gjort
och begråta egna fel.*

(strofer ur En vaknatt 1920)

Ny Dan Andersson-biografi

I september kommer en ny bok "**Dan Andersson, Myt och sanning - en biografi**". Det är finnmarksforskaren Nils Holmdahl som Minnesåret 2020 ger ut en ny stor biografi (ca 600 sidor) om Dan Andersson.

Nils Holmdahl fick Dan Andersson-priset 2012 tillsammans med sin fru Hélène Littmarck Holmdahl. De fick priset för sin forskning om finnmarken och svedjefinnarna med utgångspunkt från den 400 år gamla finnmarksgården Rikkenstorp. Nils har givit ut flera böcker och skrivit hundratals artiklar om Dan Andersson och finnmarken.

I På Färdvägarnas höstnummer berättar Nils mer i en längre artikel.

Sammanfattning av svaren på rådslagsfrågorna i februari-mars 2020

I det förra numret av *På Färdvägarna* bjöd vi in till ett medlemsrådslag om idéer och förslag till ett nytt Dan Andersson-museum i Ludvika. Här kommer nu en sammanställning av svaren.

På grund av Coronapandemin kan arbetet inte fortsätta som planerat med ett seminarium vid vårträffen. Vi arbetar dock vidare med projektet och hoppas kunna presentera några idéskisser i samband med årsmötet. En djupare diskussion hoppas vi kunna ha under hösten. Vi arbetar samtidigt vidare med finansieringen. Vi hoppas kunna söka pengar tillsammans med kommunen för att skapa museet.

TACK ALLA NI SOM BIDROG I DET HÄR FÖRSTA STEGET!

1. Syfte och övergripande mål med ett Dan Andersson-museum

Varför ska vi överhuvudtaget ha ett museum? Vem är det som vi vill ska besöka museet? Vad är det denne besökare ska uppleva?

Uppleva Dan Anderssons liv. Allt som handlar om Dan Andersson.

Hur få ungdomar att komma?

Uppleva Dan Andersson visor, diktning, liv och hans finnmark.

Dan Anderssons unika författargärning är värdefull kulturhistoria. Det gäller att Ludvika kommun inser värdet i att minnet av "Finnmarkens spelman" bevaras.

Informera om DA och hans verk. Det ska besökas av allt från skolklasser till litteraturvetare.

Dans personlighet, uppväxtmiljö och att han i sin diktning behandlar för människan eviga frågor.

Vi som älskar Dan och alla andra sökande människor behöver en hemvist.

Att skolungdomar och andra studerande kan besöka museet från en så stor region som möjligt.

Viktigt för turismen till Ludvika.

Näringslivet kan använda museet som ett berikande inslag när de har besök av kunder, leverantörer och andra.

Museet viktigt för Ludvikas kultur. Både svenskar och utlänningar sammankopplar DA med Ludvika.

Att så många som möjligt besöker det.

Allmänhetens kännedom om Dan A bör breddas.

Vem Dan Andersson var, hur han levde, vad han gjorde, vilka böcker och dikter han har skrivit, hans liv.

Alla (barn som vuxna) måste kunna besöka museet/butiken, även rullstolsburna eller rollatorer.

Studiegrupper som studerar DA, skolklasser, turister sommartid.

Kunskap om Dan Anderssons liv och litterära produktion.

2. Innehåll

Vad är det viktigaste för museet att visa? Ska det handla om skaldens liv, om dikterna och novellerna, om alla tonsättningar som gjorts, om finnmarken, om vad Dan betyder idag, eller...?

Dans dikter och visor, alla tonsättningar. Sitta bekvämt och lyssna på hans sånger, kanske också någon uppläsning.

Inreda Dans skrivarmiljö så autentiskt som möjligt, bokhyllor naturligtvis. Låshörna och möjlighet att lyssna på sång, musik och diktläsning, fotoutställning, den svarta fiolen, Rebecka Svenssons brev.

Det som nu finns en trappa upp, särskilt dokumentationen kring DA:s Amerikaresa. Alla diktsamlingar, sångböcker och liknande. Lyssningsstationer med ett urval tolkningar. Butik med skivor, böcker och annan "merchandise".

Dans liv, hans författarskap, den miljö han levde i.

Dans betydelse i dag.

En entréhall kombinerad med museibutik. Servering med plats för aftnar av olika slag. Öppen spis/brasa.

Permanent utställning om Dan. Lokal för tillfälliga och aktuella utställningar. Filmvisningar.

Tillfälliga utställningar med andra litterära, musikaliska, konstnärliga ämnen. Finnmarken mm.

Alla böcker av Dan och de som skrivits om Dan mm. Inspelningar av Dans dikter. Filmer om Dan och om bygden.

Produkter av hög kvalitet i museibutiken.

Dans liv och finnmarken han levde i. Hans saker och böckerna. Även om tillkomsten av DA-sällskapet.

Barnhörna om att vara barn runt 1900. Kanske kan man leka älg och lejon, fjärl, tiggare och gud...

Skaldens liv och hemvist, finnmarken

Guidning, se en film, diktläsning, musikunderhållning, historia och dåtiden när Dan levde och

verkade. Gamla möbler, gamla saker, foton, bilder, texter mm.

Allt som Dan har diktat och skrivit. Finnmarkens historia och kultur.

Dans liv, och finnmarkens betydelse. Dans brottnings med de existentiella frågorna.

Försäljning av böcker och CD-skivor.

Kvällar då man samlas för att "spisa plattor" (vinyl).

3. Plats

Ska museet finnas kvar i anslutning till Globe bokhandel, i så fall på bottenvåningen? Eller på Brunnsviks folkhögskola där Dan studerade? Eller på Ludvikas bibliotek? Eller har du andra förslag?

Lägg museet i Sunnansjö, med Olle Svensson mfl, alt Grangärde eller Brunnsvik

Helst centralt i Ludvika

Brunnsviksskolan

Spännande tanke som beskrevs i senaste "På färdvägarna" med en Dan Andersson-vandringsled

Brunnsviks folkhögskola. Inred hans gamla elevrum på ett tidstroget sätt. Plus museum med butik.

Helst nuvarande plats.

Brunnsvik låter lockande men ligger något avsides. Det beror även på vad som för övrigt finns där.

Biblioteket bra för samordning, men svårt hävda museets självständighet där.

Viktigare med överkomlig hyra och långsiktigt kontrakt

Ett museum av hög kvalitet kan få stöd av samhället, lokalt, regionalt och av staten. Och EU.

Det lokala och regionala näringslivet kan bidra.

Nej till biblioteket. Där finns ingen mysfaktor. Folkets Hus inte bra det heller.

Globe ligger bra till.

Dan hade ju koppling till Brunnsvik, så ett lättillgängligt rum för museet vore inte fel.

Dan Andersson hör hemma på Brunnsvik. Ställ i ordning ett boenderum som det såg ut när han bodde där och ha museet och sällskapet i någon lämplig lokal längs bygatan.

Brunnsvik är bästa plats! Alla som passerar kan se en museiskylt.

Globe på bottenvåningen. Där Globe säljer pocketböcker.

Ludvika bibliotek är centralt och har hiss, men inte lika bra.

Kvar i Ludvika centrum. Bottenvåningen i anslutning till Globe bokhandel.

Museet ska vara kvar. Sätt in en handikapplift i trapphuset.

Angeläget att museet kan vara kvar på samma plats. Undersök alla möjligheter till finansiering, lokalt, regionalt, centralt och genom EU. Projektpengar för samarbeten mellan de nordiska länderna. Innan detta är gjort är det meningslöst att diskutera ett nytt museum.

Dags att betala medlemsavgiften!

Dan Andersson-sällskapet är våra medlemmar, utan medlemmar inget sällskap. Till alla Dan Andersson-vänner, hjälp oss att bli fler, prata med vänner och bekanta om sällskapet. Locka människor att läsa och lyssna på Dan Andersson, så kommer sällskapet att kunna verka för och sprida Dan Andersson dikter in i framtiden.

Kära medlemmar i Dan Andersson-sällskapet. Nu är det dags att betala medlemsavgiften för år 2020/2021. Medlemsavgiften är 300 kr, för ytterligare familjemedlem 100 kr. Ständig medlem betalar 2 500 kr. Är du under 25 år är medlemsavgiften 150 kr per år.

Medlemsskapsåret sträcker sig från 1 juni till sista maj nästkommande år. Glöm inte att skriva namn och adress när du betalar.

OBS! Nya kontonummer:

Bankgiro 5492-7934

Swish 123 009 9507

OBS!

Till er som ännu inte hunnit bli medlem, varför ska man bli det? Det hjälper oss att hålla museet och butiken på Engelbrektsgatan 8 i Ludvika öppna och att vi kan arrangera konserter och dela ut Dan Andersson-priset. Det bidrar till en innehållsrik Dan Andersson-vecka. Vi har en träff varje vår där vi ses och umgås och sjunger och spelar och läser eller bara lyssnar. Du får också medlemsbladet "På Färdvägarna" tre gånger per år. Och du är välkommen till Dan Andersson-veckan där du får rabatt på inträdet till sällskapets arrangemang under veckan.

KALLELSE

Dan Andersson-sällskapets årsmöte Lördag 1 augusti 2020 Kl 10.00

På grund av coronapandemin och den inställda Dan Andersson-veckan kommer årsmötet att genomföras digitalt. Man kan delta via dator eller telefon.

Alla som vill delta måste anmäla sitt deltagande **senast den 15 juli** till danmuseet@gmail.com.

Ange namn, epost och telefonnummer. Efter anmälan mejlar vi handlingar och instruktioner.

Handlingar till årsmötet kommer också att hållas tillgängliga vid Dan Andersson-museet, Engelbrektsgatan 8 i Ludvika senast en vecka före årsmötet.

Motioner och förslag till årsmötet ska vara styrelsen tillhanda senast den **6 juni**.

Välkommen!

Styrelsen

Sommaröppet på museet

Genom Ludvika kommun har vi fått möjligheter att anställa sommarlovslediga ungdomar till Dan Andersson-museet på Engelbrektsgatan i Ludvika. Många ungdomar sökte jobbet att vara på museet vilket är mycket glädjande. Efter intervjuer med alla sökande blev det Nina och Alma från estetiska programmet samt Faria och Rebecka från det naturvetenskapliga. Alma och Nina har redan tidigare besökt museet och intresserat sig för Dan Anderssons diktning och finnmarken.

Våra öppettider 1 juli till 7 augusti

Måndag-fredag 10.00-15.00, lördagar 11.00-14.00

Kolla på dansallskapet.hemsida24.se eller 0240-10016 för eventuella ändringar

AVSÄNDARE

Dan Andersson Sällskapet
c/o Globe bokhandel
Engelbrektsgatan 10
S-771 30 LUDVIKA

ISSN 1652-1986.